

SXEDIO.G14

18.4.1956: Ο ΚΑΡΑΜΑΝΛΗΣ ΠΑΙΡΝΕΙ ΜΙΑ ΓΕΥΣΗ ΤΗΣ ΔΥΝΑΜΗΣ ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΟΥ ΚΑΙ ΑΝΑΓΚΑΖΕΤΑΙ, ΠΑΡΑ ΤΗΝ ΕΞΟΡΙΑ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΟΥ ΙΕΡΑΡΧΗ ΣΤΙΣ ΣΕΥΧΕΛΛΕΣ, ΝΑ ΠΑΥΣΕΙ ΤΟΝ ΥΠΟΥΡΓΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ ΣΠΥΡΟ ΘΕΟΤΟΚΗ

Οι συνομιλίες Μακαρίου- Χάρτιγκ διεξάγονταν καθώς στην Ελλάδα ο νέος Πρωθυπουργός Κωνσταντίνος Καραμανλής έδινε την πρώτη του εκλογική μάχη ύστερα από το θάνατο του Στρατάρχη Παπάγου.

Όταν όμως οι Άγγλοι εξόρισαν το Μακάριο, μετά την κατάρρευση των συνομιλιών στις αρχές Μαρτίου, ο Καραμανλής είχε κερδίσει τις εκλογές σε ένα εκλογικό σύστημα που του έδωσε απόλυτη πλειοψηφία στη Βουλή (**19.2.1956**) έστω και αν είχε εξασφαλίσει λιγότερες ψήφους από τους αντιπάλους του με ηγέτη το Γεώργιο Παπανδρέου.

Έτσι ο Καραμανλής ενισχυμένος με τη λαϊκή εντολή αντίδρασε έντονα στην εξορία του Μακαρίου και των τριών συνεργατών του στις Σεύχελλες και για να δείξει τη δυσφορία του ανακάλεσε τον πρεσβευτή Βασίλη Μόστρα από το Λονδίνο.

Επίσης κατέθεσε νέα προσφυγή υπέρ της Κύπρου και κατάγγειλε τις ενέργειες της Βρετανίας στο Συμβούλιο Ασφαλείας.

Μια τρίτη ενέργεια του Καραμανλή ήταν η ανακίνηση του Κυπριακού στο Συμβούλιο του ΝΑΤΟ καθώς στην Ελλάδα άρχισαν να ακούονται φωνές και εισηγήσεις για αποχώρηση της χώρας από τη Βορειοατλαντική συμμαχία σε ένδειξη διαμαρτυρίας για τη βρετανική στάση.

Οι πληγές του εμφυλίου άρχισαν να κλείουν και η Ελλάδα προσπαθούσε να σταθεί, όσο μπορούσε, στα δικά της πόδια και όχι στους Αγγλοαμερικανούς.

Η αντίδραση της Ελλάδας ήλθε κάπως αργά όμως γιατί ήδη είχαν λήξει οι εργασίες της Γενικής Συνέλευσης κι έτσι η Αγγλία, παίζοντας το παιχνίδι της, κατάφερε με τους ελιγμούς της να παρασύρει την Ελλάδα σε συνομιλίες, για να αποφύγει την άμεση

προσφυγή που ζητούσε η Κύπρος, ώστε να επιδιωκόταν συζήτηση για άλλη δεύτερη φορά στην ίδια συνέλευση.

Η Βρετανία δεν ανησυχούσε καθόλου για την προσφυγή της Ελλάδας γιατί μέχρι τη νέα συνέλευση που θα πραγματοποιείτο περί τα τέλη του **1956** θα είχε όλο το χρόνο στη διάθεση της για να προβεί στους χειρισμούς που ήθελε ελεύθερα.

Παρά το γεγονός ότι κανένας δεν ανέμενε ότι τα Ηνωμένα Έθνη θα έλυαν το Κυπριακό, η Βρετανία φοβόταν τις προσφυγές όπως ο διάβολος το λιβάνι.

Στις δυο προηγούμενες κατά το **1954** και **1955** είχε κάμει ό,τι μπορούσε, ώστε να ματαιωθεί κάθε συζήτηση και παζάρεψε με τους συμμάχους της. Δεν της συνέφερε περαιτέρω προβολή του κυπριακού, γιατί κάτι τέτοιο το διεθνοποιούσε.

Ετσι στη νέα προσφυγή αντέδρασε και πάλι ο δε αντιπρόσωπος της Σερ Πήαρσον Ντίξον τη χαρακτήρισε ως "επικίνδυνο προηγούμενο" και ως "αξιοδράκρυτη".

Στη διάρκεια της προεκλογικής εκστρατείας ο Καραμανλής επικεφαλής του Κόμματος Εθνική Ριζοσπαστική Ένωση που ίδρυσε το Γεννάρη του **1956** είχε δεσμευθεί ότι θα βρισκόταν στο πλευρό του Κυπριακού λαού.

Ο Καραμανλής ήξερε πόσο έκαιε το Κυπριακό και είχε προσπαθήσει αρχικά να μη το αναμίξει στα εσωτερικά της Ελλάδας.

Όμως όταν η αντιπολίτευση το ήγειρε αναγκάστηκε να ακολουθήσει κι' αυτός. Και σε ομιλία του στις **4** Φεβρουαρίου **1956** ανέφερε ότι ευθυγραμμιζόταν πλήρως με την Εθναρχία και ότι στόχος του ήταν η αυτοδιάθεση του Κυπριακού λαού.

Ο ηγέτης των ενωμένων δυνάμεων των αντιπάλων του Καραμανλή Γεώργιος Παπανδρέου μιλώντας στη διάρκεια προεκλογικής συγκέντρωσης (Αρχείο Καραμανλή τόμος **1**, σελ **361**) είχε επικρίνει τον Έλληνα πρωθυπουργό ότι είχε εγκαταλείψει το αίτημα της αυτοδιάθεσης του κυπριακού λαού.

Απαντώντας ο Καραμανλής ανέφερε:

"Σήμερα, οπότε οι ηρωικοί αγώνες του

κυπριακού λαού με την αμέριστον πάντοτε συμπαράστασιν της ελληνικής Κυβερνήσεως, ήρχισαν να αποδίδουν τους πρώτους καρπούς των, τα κόμματα της αντιπολιτεύσεως δεν διστάζουν να πλήξουν την ιεράν κυπριακήν υπόθεσιν, παραλαμβάνοντα από τας χείρας των κομμουνιστών το όπλον της κατασυκοφαντήσεως και της διαστροφής των γεγονότων. Αυτή υπήρξεν η εισφορά της αντιπολιτεύσεως εις τον κυπριακόν αγώνα. Η σύμπραξις της με τον κομμουνισμόν ισοδυναμεί με απόπειραν δολοφονίας του Κυπριακού. Είμαι, εν τούτοις βέβαιος ότι και αυτή η απειλή θα εξουδετερωθή. Διότι όλοι οι Έλληνες παραμένουν ηνωμένοι επί του θέματος της Κύπρου και διότι η Ένωσις μας θα οδηγήση εις την ευτυχή διά της αυτοδιαθέσεως επίλυσιν του Κυπριακού".

(Μεταγλώττιση)

"Σήμερα, όποτε οι ηρωϊκοί αγώνες του κυπριακού λαού με την αμέριστη πάντοτε συμπαράστασιν της ελληνικής Κυβέρνησης, άρχισαν να αποδίδουν τους πρώτους καρπούς τους, τα κόμματα της αντιπολίτευσης δεν διστάζουν να πλήξουν την ιερή κυπριακή υπόθεση, παραλαμβάνουν από τα χέρια των κομμουνιστών το όπλο της κατασυκοφάντησης και της διαστροφής των γεγονότων. Αυτή υπήρξε η εισφορά της αντιπολίτευσης στον κυπριακό αγώνα. Η σύμπραξη της με τον κομμουνισμό ισοδυναμεί με απόπειρα δολοφονίας του Κυπριακού. Είμαι, εν τούτοις βέβαιος ότι και αυτή η απειλή θα εξουδετερωθεί. Διότι όλοι οι Έλληνες παραμένουν ενωμένοι επί του θέματος της Κύπρου και διότι η Ένωσις μας θα οδηγήσει στην ευτυχή διά της αυτοδιάθεσης επίλυση του Κυπριακού".

Μετά τις εκλογές που έγιναν στις 19 Φεβρουαρίου 1956 ο Καραμανλης εξασφάλισε το 47% και 165 έδρες και η Δημοκρατική Ένωσις του Γεωργίου Παπανδρέου 48% και 132 έδρες. Άλλες τρεις έδρες εξασφάλισαν ανεξάρτητοι υποψήφιοι.

Ο Καραμανλής ανέθεσε το υπουργείο των Εξωτερικών και πάλι στο Σπύρο Θεοτόκη.

Η συζήτηση των προγραμματικών δηλώσεων του Καραμανλή έγινε στη Βουλή στις 4 Απριλίου, ένα σχεδόν μήνα μετά την απέλαση του Μακαρίου, και ο Έλληνας πρωθυπουργός βρήκε την ευκαιρία για να εξάρει τη στάση του Μακαρίου στις συνομιλίες του με τον Κυβερνήτη Σερ Τζων Χάρτιγκ και τη θέση του για την πορεία που θα ακολουθούσε στο Κυπριακό:

" Δια των επιπόνων αυτών διαπραγματεύσεων επετεύχθη η υποκατάστασις της ατέγκτου στάσεως της Μεγάλης Βρετανίας διά της αναγνώρισεως κατ' αρχήν του δικαιώματος της αυτοδιαθέσεως και εις την Κύπρον, της ενασκήσεως όμως τούτου εξαρτηθείσης εξ ασαφών και πολυπλόκων όρων. Περαιτέρω, κατά τας διαπραγματεύσεις ταύτας διά την μέχρι της ενασκήσεως του δικαιώματος της αυτοδιαθέσεως μεταβατικήν περίοδον ανεγνωρίσθη από βρετανικής πλευράς η ανάγκη της παροχής ουσιαστικής αυτοκυβερνήσεως διά της θέσεως εν ισχύει ενός φιλελευθέρου συντάγματος.

"Οτε όμως ο Αρχιεπίσκοπος και Εθνάρχης Μακάριος, κατά την τελευταίαν φάσιν των διαπραγματεύσεων τούτων, ενεργών μετά φρονήσεως, εξήτησε την διευκρίνησιν ωρισμένων ουσιωδών σημείων, αναφερομένων εις το σύνταγμα αυτοκυβερνήσεως και εις διδικασίαν της αποκατάσεως της ειρήνης εις την Μεγαλόνησον, η βρετανική Κυβέρνησις ηρνήθη αδικαιολογήτως να παράσχη τας ζητηθείσας απαιρητήτους αποσαφηνίσεις. Ούτε, πεντάμηνοι εργώδεις διαπραγματεύσεις, βρετανική υπαιτιότητι, ωδηγήθησαν εις πλήρες αδιέξοδον. Το δε αχαρακτήριστον γεγονός της εκτοπίσεως του μέχρι της προτεραιάς διαπραγματευσομένου μετά των Βρετανών Εθνάρχου Μακαρίου, αρχηγού ορθοδόξου χριστιανικής εκκλησίας. Την πρωτοφανή ταύτην διά τον αιώνα μας πράξιν, καταγγέλλομεν και την παραδίδομεν εις την κρίσιν των ελευθέρων λαών του κόσμου.

Ο Εθνάρχης Μακάριος καθ'όλην την διάρκειαν

των διαπραγματεύσεων διεχειρίσθη το όλον ζήτημα με πλήρη συνείδησιν της ευθύνης του με σύνεσιν και διαλλακτικότητα και ταυτοχρόνως υποστηριζόμενος ανεπιφυλάκτως υπό της ελληνικής Κυβερνήσεως, επέδειξε σταθερότητα και εμμονή ακλόνητον εις τας βασικάς επιδιώξεις του κυπριακού λαού. Και με αυτήν την στάσιν του κατέστη τω όντι ο ενασαρκωτής των ιδανικών του κυπριακού λαού και ήδη με το φωτοστέφανον της εξορίας, το σύμβολον της ελευθερίας της Κύπρου.

Κύριοι βουλευταί, το μέγα τούτον εθνικόν θέμα, το οποίον η μυωπία της Βρετανικής Κυβερνήσεως κατέστησεν οξύτατον διεθνές πρόβλημα, θα διέλθη όπως όλα τα διεθνή προβλήματα, από ποικίλας φάσεις. Κατά την εξέλιξιν ταύτην είναι εύλογον να δοκιμάση το Έθνος αισθήματα απογοητεύσεως και πικρίας. Οφείλει, όμως, κατά συνέπειαν να επιδείξη και σταθερότητα και ψυχραιμίαν, τοσούτω μάλλον καθ' όσον εις την μεγάλην του αυτήν προσπάθειαν έχει με το μέρος του την Ηθικήν και το Δίκαιον.

Η Κυβέρνησις είναι σταθερώς αποφασισμένη να χρησιμοποιήση παν πρόσφορον πολιτικόν και διαδικαστικόν μέσον προς επίλυσιν του κυπριακού ζητήματος. Είναι δε βεβαία ότι θα εύρη τούτο τελικώς την λύσιν του, διά της εφαρμογής της αυτοδιάθεσεως εις την Μεγαλόνησον."

(Μεταγλώττιση)

" Με τις επίπονες αυτές διαπραγματεύσεις επιτεύχθηκε η υποκατάσταση της άτεγκτης στάσης της Μεγάλης Βρετανίας με την αναγνώριση κατ' αρχήν του δικαιώματος της αυτοδιάθεσης και στην Κύπρο, η ενάσκηση όμως τούτου εξαρτήθηκε από ασαφείς και πολύπλοκους όρους. Περαιτέρω, κατά τις διαπραγματεύσεις αυτές για την ενάσκηση του δικαιώματος της αυτοδιάθεσης μέχρι τη μεταβατική περίοδο αναγνωρίστηκε από βρετανικής πλευράς η ανάγκη της παροχής ουσιαστικής αυτοκυβέρνησης με το να τεθεί σε ισχύ ένα φιλελεύθερο σύνταγμα.

"Όταν όμως ο Αρχιεπίσκοπος και Εθνάρχης Μακάριος, κατά την τελευταία φάση των διαπραγματεύσεων αυτών, ενεργώντας με φρόνηση, ζήτησε τη διευκρίνηση ορισμένων ουσιωδών σημείων, που αναφέρονται στο σύνταγμα αυτοκυβέρνησης και σε διαδικασία της αποκατάστασης της ειρήνης στη Μεγαλόνησο, η βρετανική Κυβέρνηση αρνήθηκε αδικαιολόγητα να παράσχει τις απαιρούτητες αποσαφηνύσεις που ζητήθηκαν. Ούτε, πεντάμηνοι εργώδεις διαπραγματεύσεις, με υπαιτιότητα της Βρετανίας, οδηγήθηκαν σε πλήρες αδιέξοδο. Το δε αχαρακτήριστο γεγονός της εκτόπισης του Εθνάρχη Μακαρίου που διαπραγματευόταν μέχρι την προηγουμένη με τους Βρεττανούς, αρχηγού ορθοδόξου χριστιανικής εκκλησίας. Την πρωτοφανή αυτή πράξη για τον αιώνα μας, καταγγέλλουμε και την παραδίδουμε στην κρίση των ελεύθερων λαών του κόσμου.

Ο Εθνάρχης Μακάριος καθ'όλη τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων διαχειρίστηκε το όλο ζήτημα με πλήρη συνείδηση της ευθύνης του με σύνεση και διαλλακτικότητα και ταυτόχρονα υποστηριζόμενος ανεπιφύλακτα από την ελληνική Κυβέρνηση, επέδειξε σταθερότητα και εμμονή ακλόνητη στις βασικές επιδιώξεις του κυπριακού λαού. Και με αυτή τη στάση του κατέστη πραγματικά ο ενασαρκωτής των ιδανικών του κυπριακού λαού και ήδη με το φωτοστέφανο της εξορίας, το σύμβολο της ελευθερίας της Κύπρου.

Κύριοι βουλευτές, το μέγα αυτό εθνικό θέμα, το οποίο η μωπία της Βρετανικής Κυβέρνησης κατέστησε οξύτατο διεθνές πρόβλημα, θα διέλθει όπως όλα τα διεθνή προβλήματα, από ποικίλες φάσεις. Κατά την εξέλιξη αυτή είναι εύλογο να δοκιμάσει το Εθνος αισθήματα απογοήτευσης και πικρίας. Οφείλει, όμως, κατά συνέπεια να επιδείξει και σταθερότητα και ψυχραιμία, τόσο μάλλον στη μεγάλη του αυτή προσπάθεια έχει με το μέρος του την Ηθική και το Δίκαιο.

Η Κυβέρνηση είναι σταθερά αποφασισμένη να χρησιμοποιήσει κάθε πρόσφορο πολιτικό και

διαδικαστικό μέσο προς επίλυση του κυπριακού ζητήματος. Είναι δε βέβαιη ότι θα εύρει τούτο τελικά τη λύση του, με την εφαρμογή της αυτοδιάθεσης στη Μεγαλόνησο."

Η απόφαση όμως του Καραμανλή να αναθέσει το υπουργείο Εξωτερικών, στον Σπύρο Θεοτόκη, αλλά η ενέργεια του αυτή δεν θεωρήθηκε καλό σημάδι για την Εθναρχία της Κύπρου ή όσους είχαν απομείνει μετά την εξορία του Μακαρίου.

Η Εθναρχία υποψιαζόταν από την αρχή ότι ο Θεοτόκης δεν είχε χειριστεί ορθά στο Κυπριακό και είχε παράπονα απ' αυτόν, αλλά διαχώριζε την πολιτική του από την υπόλοιπη Ελληνική Κυβέρνηση και ιδιαίτερα τον Πρωθυπουργό Κωνσταντίνο Καραμανλή για να μη έρθει απευθείας σε σύγκρουση με τον πρωθυπουργό. Κτυπούσε δηλαδή το σάμα αντί να κτυπά εκείνον που στην ουσία ήθελε να πλήξει.

Ετσι ενώ ο Καραμανλής προέβαινε σε διάφορες ενέργειες διαμαρτυρόμενος για την εξορία του Μακαρίου, η Εθναρχία στη Λευκωσία έφερε στην επιφάνεια "θέμα Θεοτόκη" και κατάγγελλε ότι η παρουσία του στο υπουργείο των Εξωτερικών αποτελούσε σκάνδαλο και ζητούσε την αντικατάσταση του. Η κρίση στις σχέσεις Εθναρχίας-Καραμανλή αυτή την κρίσιμη περίοδο, ξέσπασε ξαφνικά στις **18** Απριλίου **1956** με αφορμή αναφορά στην ελληνική Βουλή, κατά τη συζήτηση των προγραμματικών δηλώσεων της Κυβέρνησης Καραμανλή σχετικά με τις επαφές Μακαρίου και ελληνικής Κυβέρνησης πριν από την απέλαση του Μακαρίου.

Τα παράπονα της Εθναρχίας έφερε στην επιφάνεια ο Βίας Μακρίδης, αρχισυντάκτης της εφημερίδας "Εθνος" που εξέφραζε την Εθναρχία.

Ο ίδιος ο Μακρίδης ήταν μέλος του Εθναρχικού Συμβουλίου και λόγω της θέσης του γνώριζε πολλά. Ετσι στις **18** Απριλίου **1956** έρριχνε τη βόμβα του με μια ενυπόγραφη είδηση-σχόλιο στο "Εθνος":

" Ο Μακάριος είχε την πεποίθησιν ότι η Κυβέρνησις Καραμανλή θα ηδύνατο τελικώς να αντιστή εις τας πιέσεις, αι οποίαι παλλαχόθεν ησκούντο επ'

αυτής καίτοι εις μερικές περιπτώσεις αυτή επέδειξεν αδυναμίαν. Πάντως ο Μακάριος εθεώρει τον κ. Σπύρον Θεοτόκην, ως μη ενδεδειγμένον διά το Υπουργείον των Εξωτερικών. Ο Εθνάρχης ήλπιζεν, ότι μετά τας εκλογάς, ότε η Κυβέρνησις θα ανεσχηματίζετο, το Υπουργείον των Εξωτερικών θα ανετίθετο εις άλλον πρόσωπον ίνα η επί του Κυπριακού πολιτική συστηματοποιηθή προς αποσόβησιν επαναλήψεως ωρισμένων λαθών, τακτικής, οφειλομένων ακριβώς εις την έλλειψιν σταθεράς γραμμής. Προς τούτο το γραφείον Εθναρχίας επικοινωνήσεν τηλεφωνικώς μετά του κ. Καραμανλή **2-3** ημέρας προτού αναγγελθή ο ανασχηματισμός της Κυβερνήσεως και υπέδειξεν εις αυτόν ότι έδει να καταβληθή μεγάλη προσοχή κατά την επιλογήν του προσώπου, εις το οποίον θα ανετίθετο το Υπουργείον Εξωτερικών. Προφανώς η υπόδειξις αυτή απετέλει έκφρασιν επιθυμίας της Εθναρχίας όπως του Υπουργείου Εξωτερικών αποκλεισθή ο Θεοτόκης".

(Μεταγλώττιση)

" Ο Μακάριος είχε την πεποίθησι ότι η Κυβέρνησις Καραμανλή θα μπορούσε τελικά να αντιστεί στις πιέσεις, οι οποίες από πολλές πλευρές ησκούνταν σ' αυτήν παρόλον ότι σε μερικές περιπτώσεις αυτή επέδειξε αδυναμία. Πάντως ο Μακάριος θεωρούσε τον κ. Σπύρο Θεοτόκη, ως μη ενδεδειγμένο για το Υπουργείο των Εξωτερικών. Ο Εθνάρχης ήλπιζε, ότι μετά τις εκλογάς, όταν η Κυβέρνησις θα ανασχηματιζόταν, το Υπουργείο των Εξωτερικών θα ανετίθετο σε άλλο πρόσωπο για να συστηματοποιηθεί η πολιτική επί του Κυπριακού προς αποσόβησι επανάληψης ορισμένων λαθών, τακτικής, που οφείλονται ακριβώς στην έλλειψιν σταθερής γραμμής. Προς τούτο το Γραφείο Εθναρχίας επικοινωνήσεν τηλεφωνικά με τον κ. Καραμανλή **2-3** ημέρες προτού αναγγελθεί ο ανασχηματισμός της Κυβερνήσεως και υπέδειξε σ' αυτόν ότι έπρεπε να καταβληθεί μεγάλη

προσοχή κατά την επιλογή του προσώπου, στο οποίο θα ανειτίθετο το Υπουργείο Εξωτερικών. Προφανώς η υπόδειξη αυτή αποτελούσε έκφραση επιθυμία της Εθναρχίας όπως αποκλεισθεί από το Υπουργείο Εξωτερικών ο Θεοτόκης".

Η Βίας Μαρκίδης ήξερε τι έγγραφε. Και συνέχισε την αρθρογραφία του εναντίον του Σπύρου Θεοτόκη και τις επόμενες ημέρες ζητώντας την αντικατάστασή του.

Η αρθρογραφία του Βία Μαρκίδη προκάλεσε σάλο στην Ελλάδα και ο Καραμανλής κρατούσε την κατάσταση με τα δόντια. Μετά τις προηγούμενες διαφορές του με τον Αρχιεπίσκοπο σχετικά με το θέμα της προσφυγής στον ΟΗΕ, ένα άλλο, πιο σοβαρό πρόβλημα δημιουργείτο γι' αυτόν στα πρώτα στάδια της πρώτης εκλελεγμένης Κυβέρνησής του, λόγω και πάλι του Κυπριακού, που έδινε τροφή στην αντιπολίτευση.

Σε ενίσχυση του Βία Μαρκίδη ήλθε και ο Εθναρχεύων μετά την απέλαση του Μακαρίου Μητροπολίτη Κιτίου Ανθιμος, ο οποίος με τηλεγράφημά του προς τον Καραμανλή τόνιζε ότι "ο Μακάριος υπέδειξε αποκλεισμό του κ. Θεοτόκη από το Υπουργείο των Εξωτερικών" ενώ το "Εθνος" δημοσίευσε την πληροφορία ότι υπόδειξη της Εθναρχίας στον Καραμανλή για μη υπουργοποίηση του Θεοτόκη, είχε κάμει τηλεφωνικώς ο Γραμματέας της Εθναρχίας Νίκος Κρανιδιώτης.

Μια από τις κατηγορίες εναντίον του Θεοτόκη ήταν ότι στις επαφές του στο Παρίσι με τον Άγγλο υπουργό των Εξωτερικών Χάρολντ Μακμίλλαν, στα πλαίσια των προσπαθειών της Αγγλίας για να επιτύχη αποδοχή του σχεδίου της στην Κύπρο, είχε δεχθεί πολύ λιγότερα από όσα είχε προτείνει αργότερα ο Χάρτιγκ στο Μακάριο.

Μάλιστα, κατά την Εθναρχία, ο Θεοτόκης πίστευε, ότι η εφαρμογή της αρχής της αυτοδιάθεσης για την Κύπρο την περίοδο αυτή θα αποτελούσε συμφορά.

Κατά το Βία Μαρκίδη (24.4.1956) όταν ο Μακάριος απέρριπτε το σχέδιο της Αγγλίας, που του πρότεινε ο

Χάρτιγκ, ο Κυβερνήτης του απάντησε:

"Γνωρίζετε ότι ο Λιάτης (διευθυντής του γραφείου του υπουργού των Εξωτερικών της Ελλάδας, που είχε έλθει στην Κύπρο για επαφές με το Μακάριο και για να τον ενημερώσει) μου ανέφερεν ότι η εφαρμογή της αυτοδιαθέσεως τώρα θα απετέλει συμφοράν:"

Η θύελλα με την αξίωση "Ο Θεοτόκης πρέπει να πέσει και θα πέσει" πήρε την οδό προς την ελληνική Βουλή. Ο Καραμανλής είχε να αντιμετωπίσει βαριές κατηγορίες από την αντιπολίτευση που τάχθηκε με την Εθναρχία.

Στη συζήτηση στη Βουλή των Ελλήνων ο Γεώργιος Παπανδρέου επανέλαβε τις ίδιες κατηγορίες για το θέμα της αυτοδιάθεσης.

Μιλώντας εκ μέρους της αντιπολίτευσης ο Γεώργιος Παπανδρέου κατηγόρησε την Κυβέρνηση ότι δεν είχε θεσει τακτική προθεσμία για εφαρμογή στην Κύπρο της αρχής της αυτοδιάθεσης, αλλά τακτική προθεσμία για έναρξη συνομιλιών για εφαρμογή της.

Ο Καραμανλής αρνήθηκε ότι είχε προειδοποιηθεί από το Μακάριο ότι δεν ήθελε το Θεοτόκη στο Υπουργείο Εξωτερικών, κάλυψε τον υπουργό λέγοντας ότι δεν μπορούσε να γίνεται διάκριση μεταξύ της πολιτικής του πρωθυπουργού και του Υπουργού των Εξωτερικών και είπε ότι οι Κύπριοι, από τους οποίους ζήτησε να του εξηγήσουν τα παράπονά τους, από τη στάση του υπουργού του, αμέλησαν να το πράξουν.

Παράλληλα ο Καραμανλής προειδοποίησε ότι δεν μπορούσε να ικανοποιήσει το αίτημα των Κυπρίων να επεμβαίνουν στα εσωτερικά της διακυβέρνησης της Ελλάδας:

"Διότι δεν είναι δυνατόν, όχι εξωελληνικοί- διότι είναι ατυχής η έκφρασις- αλλά ίσως εξωελλαδικοί παράγοντες, πάντως, όχι αρμόδιοι, να υποκαθίστανται εις τας αρμοδιότητας του εκλογικού σώματος και της Βουλής και να καθορίζουν την μορφή της Κυβερνήσεως, αλλά και το είδος της πολιτικής μας. Εάν λέγω, αυτήν την αρχήν την υιοθετούσαμεν, θα

ωδηγούμεθα εις μελλοντικές εξελίξεις επικινδύνους διά το πολίτευμα. Διότι εάν κ. συνάδελφοι, την άλλην εβδομάδα έλθη η ομογένεια και ο Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, οι οποίοι όπως γνωρίζετε ζουν υπό συνθήκας δραματικές και αγωνιώδεις και ζητήσουν από την ελληνική Κυβέρνησιν να διορίση υπουργόν των Εξωτερικών, ο οποίος να μετέρχεται πολιτικήν που να ανακουφίζη την θέσιν των, αντιλαμβάνεσθε που θα οδηγηθώμε".

(Μεταγλώττιση)

"Διότι δεν είναι δυνατό, όχι εξωελληνικοί-διότι είναι ατυχής η έκφραση- αλλά ίσως εξωελλαδικοί παράγοντες, πάντως, όχι αρμόδιοι, να υποκαθίστανται στις αρμοδιότητες του εκλογικού σώματος και της Βουλής και να καθορίζουν την μορφή της Κυβέρνησης, αλλά και το είδος της πολιτικής μας. Εάν λέγω, αυτήν την αρχή την υιοθετούσαμε, θα οδηγούμαστε σε μελλοντικές εξελίξεις επικίνδυνες για το πολίτευμα. Διότι εάν κ. συνάδελφοι, την άλλην εβδομάδα έλθει η ομογένεια και ο Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, οι οποίοι όπως γνωρίζετε ζουν υπό συνθήκας δραματικές και αγωνιώδεις και ζητήσουν από την ελληνική Κυβέρνηση να διορίσει υπουργό των Εξωτερικών, ο οποίος να μετέρχεται πολιτική που να ανακουφίζει τη θέση τους, αντιλαμβάνεσθε που θα οδηγηθούμε".

Ο σάλος έπαιρνε διαστάσεις και ο Θεοτόκης αναγκάστηκε τελικά να υποβάλει την παραίτηση του την οποία αρχικά ο Καραμανλής, μέσα στην ένταξη που επικρατούσε αρνήθηκε να αποδεχθεί.

Οι συζητήσεις κράτησαν όμως για δυο μήνες περίπου και τελικά ο Καραμανλής αναγκάστηκε να υποκύψει στις αξιώσεις των Κυπρίων και απομάκρυνε από το υπουργείο τον Θεοτόκη.

Το Σπύρο Θεοτόκη αντικατέστησε ο συνεργάτης του Καραμανλή Ευάγγελος Αβέρωφ καθώς οι Άγγλοι έτριβαν τα χέρια για τη διάσπαση των σχέσεων Κύπρου-Ελλάδας.